

શ્રીકૃષ્ણઃ ।

ભાવિક વૈષ્ણવોને

નિત્યપાઠ

કરવાનાં ૪ અષ્ટકો

તથા

શ્રીવલ્લભાખ્યાનો.

પ્રકાશકઃ—

શા. વિઠ્ઠલદાસ મોતીચંદ.

મીંગરોલ બન્દર. (કાઠીઆવાડ)

અમદાવાદ

ધી ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંગેળદાસે
અખ્યું. ડ. પાંચકૂવા, ચારી રસ્તા.

શ્રીવલ્લભાખંડ ૪૪૮ પ્રતિ ૧૦૦૦, સં. ૧૯૮૩

અમૃત્ય.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૩૬૯૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૬૯૦ ગ્રંથીક

પુસ્તકનું નામ નિત્યપાઠ

વિષય ૫૨૨૪૨: ૮૪૮

સમર્પણ.

“ તત્કુરુષ્વ મદર્પણમ્ ”

ગોતા.

શ્રીમદ્દનમોહનસેવૈકપરાયણ, શ્રીવાગ્ધીશપ્રકટિત
ભક્તિમાર્ગરક્ષણપરાયણ, અશરણશરણ, નિઃસાધન
દાસજનને અભયદાન કરનાર, જીર્ણદુર્ગનિવાસિ
ગુરુદેવ શ્રીગોકુલેશજી મહારાજના જન્મોત્સવપ્રસંગે
આ લઘુ પુસ્તક તેઓના કરકંઠમાં સવિનય સાદર
અર્પણ કરું છું.

લિ૦ સેવક,
વિકુલદાસ.

તા૦ ૩૦—આ પુસ્તક સીલીકમાં હશે ત્યાંસુધી અધિકારી
વેળણવને ભેટ આપવામાં આવશે. બહારગામથી મંગાવનારે બે
પૈસાની ટીકાટ ખરીવી.

श्री गोपीजनवल्लभाय नमः

भंगलाचरण.

भायावादिकरींद्रदुर्धलनेनास्येंदुराज्जेद्रत-
श्रीमद्भागवताभ्यर्दुर्लभसुधावर्षेषु वेदोक्तिभिः ॥
राधावल्लभसेवया तदुच्यितप्रेम्णोपदेशैरपि
श्रीमद्रत्नलनामधेयसदृशो भावी न भूतोस्त्यपि ॥

॥ श्रीनन्दकुमाराष्टकम् ॥

भाषाभिहित.

सुन्दरगोपालं उरवनमालं नयनविशालं दुःखहृदं
वृन्दावनचन्द्रं आनन्दकन्दं परमानन्द धरणिधरम् ॥
वल्लभधनश्यामं पूरयुक्तमं अत्यक्षिरामं प्रीतिकरम्
लज्जनन्दकुमारं सुर्वसुभसारं तत्त्वविचारं प्रक्षपरम् ॥१॥
सुन्दरवारिजवदनं निर्जितमदनं आनन्दसदनं मुकुटधरं
गुणकृतिहारं पिपिनविहारं परमोदारं श्रीरहुरम्
वल्लभपटपीतं कृतउपवीतं करनवनीतं विष्णुधवरं लज्ज २

શોભિતસુખમૂલં ચમુતાફૂલં ત્રિપદઅતુલમ્ સુખદવરં
 મુખમંડિતરેણું ચારિતધેનું વાદિતવેણું મધુરસુરમ્
 વલ્લભમતિવિમલં શુભપદકમલં નખરચિઅમલં

તિમિરહરં ભજ૦ ૩

શિરમુકુટસુદેશં કુંચિતકેશં નટવરવેશં કામવરં
 માયાકૃતમનુજં હલધરઅનુજં પ્રતિહતદનુજં ભારહરમ્ ॥
 વલ્લભવ્રજપાલં સુભગસુઆલં હિતમનુકાલં ભાવવરં ભજ૦ ૪

ઈન્દીવરભાસં પ્રકટસુરાસં કુસુમવિકાસં વંશિધરં
 હિતમન્મથમાનં રૂપનિધાનં કૃતકલંગાનં ચિત્તહરમ્
 વલ્લભમૃદુહાસં કુંજનિવાસં વિવિધવિલાસં કેલિકરં ભજ૦ ૫

અતિપરમપ્રવીણું પાલિતદીનં ભક્તાધીનં કર્મકરં
 મોહનમતિધીરં કલિબલવારં હૃતપરવીરં તરલતરમ્ ।
 વલ્લભવ્રજરમણું વારિજવદનં જલધરશમનં શૈલધરં ભજ૦ ૬

જલધરદ્યુતિઅંગં લલિતત્રિભંગં બહુકૃતિરંગં રસિકવરં
 ગોકુલપરિવારં મદનાકારં કુંજવિહારં ગૂઢનરમ્ ।
 વલ્લભવ્રજચન્દ્રં સુભગસુછન્દં પરમાનન્દં બ્રાન્તિહરં ભજ૦ ૭

વન્દિતયુગચરણું પાવનકરણું જગદ્ધરણું વિમલવરં
 કાલિયશિરગમનં કૃતદ્વણિનમનં ઘાતિતયવનં મૃદુલતરમ્
 વલ્લભદુઃખહરણું નિર્મલ ચરણું અશરણુશરણું મુક્તિકરં ભજ૦ ૮

ઇતિ શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્યવિરચિતં શ્રીનન્દકુમારાદ્યકમ્
 અન્યવિરચિતમિતિઅર્થઃ

॥ अथ श्रीमधुराष्टकम् ॥

श्रीमधुरायनमः

अधरं मधुरं वदनं मधुरं नयनं मधुरं हसितं
 मधुरम् ॥ हृदयं मधुरं जमनं मधुरं मधुराधिपतेरजिलं
 मधुरम् ॥ १ ॥ वचनं मधुरं चरितं मधुरं वसनं मधुरं
 वलितं मधुरम् ॥ चलितं मधुरं आभितं मधुरं मधुरा-
 धिपतेरजिलं मधुरम् ॥ २ ॥ वेणुर्मधुरो रेणुर्मधुरः पाणिर्म-
 धुरः पादौ मधुरौ ॥ नृत्यं मधुरं सज्यं मधुरं मधुराधिपतेर-
 जिलं मधुरम् ॥ ३ ॥ गीतं मधुरं पीतं मधुरं लुक्तं
 मधुरं सुप्तं मधुरम् ॥ रूपं मधुरं तिलकं मधुरं मधुराधिपते-
 रजिलं मधुरम् ॥ ४ ॥ करणं मधुरं तरणं मधुरं हरणं
 मधुरं रमणं मधुरम् ॥ वभितं मधुरं शभितं मधुरं मधु-
 राधिपतेरजिलं मधुरम् ॥ ५ ॥ गुंज मधुरा माला मधुरा
 यमुना मधुरा वीचिर्मधुरा ॥ सलिलं मधुरं कमलं मधुरं
 मधुराधिपतेरजिलं मधुरम् ॥ ६ ॥ गोपी मधुरा लीला मधुरा
 युक्तं मधुरं लुक्तं मधुरम् ॥ दृष्टं मधुरं सृष्टं मधुरं मधुरा-
 धिपतेरजिलं मधुरम् ॥ ७ ॥ गोपा मधुरा गावो मधुरा
 यष्टिर्मधुरा सृष्टिर्मधुरा ॥ हलितं मधुरं इलितं मधुरं
 मधुराधिपतेरजिलं मधुरम् ॥ ८ ॥

इति श्रीमद्भक्तान्ताचार्यविरचितं श्रीमधुराष्टकम् ।

॥ અથ શ્રીગોકુલેશાષ્ટક ॥

શ્રીકૃષ્ણાય નમઃ ॥ નંદગોપભૂપવંશભૂષણં વિદૂષણં ભૂમિ-
ભૂતિભૂરિભાગ્યભાજનં ભયાપહમ્ ॥ ધેનુધર્મરક્ષણાવતીર્ણપૂર્ણવિગ્રહં
નીલવારિવાહકાંતિગો લક્ષમાશ્રયે ॥૧॥

નન્દરાયના વંશના ભૂષણરૂપ, દૂષણરહિત પૃથ્વીની
આબાહી અને મહાભાગ્યના પાત્રરૂપ, ભયનો નાશ કરનાર
ગાયો અને ધર્મના રક્ષણ માટે પૂર્ણ સ્વરૂપે પ્રકટ થયેલ;
નીલમેઘતુલ્ય કાન્તિવાળા શ્રીગોકુલેશ પ્રભુનો હું આશ્રય
કરું છું. ૧

ગોપબાલસુંદરીગણાવૃતં કલાનિધિં રાસમંડલંવિહાર-
કારિકામસુંદરમ્ । પદ્મયોનિશંકરાદિદેવેન્દ્ર્યંદેવતં નીલં ॥૨॥

ગોપો તેનાં બાળકો અને ગોપસુન્દરીઓથી વીંટાયેલા
કલાઓના નિધિ, રાસમંડળીમાં વિહાર કરનાર, કામદેવ
કરતાં પણ સુન્દર, પ્રદ્યાજી, શિવજી આદિ દેવોના સમૂહથી
પન્દિત, નીલમેઘતુલ્ય કાન્તિવાળા શ્રીગોકુલેશ પ્રભુનો હું
આશ્રય કરું છું. ૨

ગોપરાજરત્નરાજિમંદિરાનુરિમણં ગોપબાલબાલિકાકલાનુરુ-
દ્ધગાયનમ્ ॥ સુંદરીમનોજભાવભાજનાં જાનનં નીલં ॥૩॥

ગોપરાજના રત્નોની પંક્તિવાળા મન્દિરમાં ધસરનાર,
ગોપનાં બાળો અને બાલિકાઓની કલાને અનુસરી ગાયન

કરનાર, સુંદરીઓના કામભાવના પાત્રરૂપ મુખ કમળવાળા
શ્યામ મેઘતુલ્ય કાન્તિવાળા શ્રીગોકુલેશ પ્રભુનો હું આશ્રય
કરું છું. ૩

કંસકેશિં જરાજદુષ્ટદેવદારણં દ્રસ્યદૃષ્ટિવારિવારણોદ્ધૃતા-
ચલમ્ ॥ કામચ-કારિતાભિધાનગાનશોભિતં નીલં ॥૪॥

કંસ, કેશી કુવલયાપીડ હસ્તી, અને દુષ્ટ દેવોનો નાશ
કરનાર, ઇન્દ્રે કરેલ વર્ષાદના જલને નિવૃત્ત કરવા માટે
શ્રીગિરિરાજને ધારણ કરનાર, કામદુધાએ કરાવેલ નામ અને
ગાનથી સુશોભિત, શ્યામ મેઘતુલ્ય કાન્તિવાળા શ્રીગોકુલેશ
પ્રભુનો હું આશ્રય કરું છું. ૪

ગેપિતપુત્રાંજલિપાણીયં લં દુગ્ધમાંદમ માંતલજિવ-
સ્યપંકજમ્ ॥ ધેનુધૂલિધૂસારાંગશોભિહારનૂપુરં નીલં ॥૫॥

ગોપીઓનાં અન્દરના ઘરોમાં છાનાંઢાંકેલ દૂધ, દહિં
ધી અને માખણની ચોરી કરવામાં અંચલ દૂધના પાત્રો
ભાંગવાથી લક્ષ્મણયુક્ત મુખકમલવાળા ગાયોની રજથી ભૂખરાં
અંગોમાં શોભાયમાન હારને નૂપુરવાળા, શ્યામ મેઘતુલ્ય
કાન્તિવાળા શ્રીગોકુલેશ પ્રભુનો હું આશ્રય કરું છું. ૫

વત્સધેનુગોપબાલમીષણાસ્વચ્છિપં કેકિપિચ્છકલિપતા તં-
સશોભિતાનનમ્ ॥ વેણુવાદ્યમત્તવૌષઠ્ઠંદરીપનોહરં નીલં ॥૬॥

વાછરડાં, ગાયો અને ગોપબાળકોને ભયજનક મુખવાળા
અગ્નિનું પાન કરનાર, મયૂરપિચ્છોથી રચેલ સુકુટથી શોભિત

મુખવાળા, વેણુવાદ્યથી મત્ત થયેલ વ્રજસુન્દરીઓના મનને હરણ કરનાર, શ્યામ મેઘતુલ્ય કાન્તિવાળા શ્રીગોકુલેશ પ્રભુનો આશ્રય કરું છું. ૬

ગર્વિતામરેન્દ્રકલ્પકલ્પિતામ્ભોજનં ચારવારવિદત્તંદમ્ભોમિહં-
સજારતમ્ ॥ દિવ્યમન્ધલુચ્છ્મંપારિજાતમાલિનં નીલં ॥૭॥

અભિમાની દેવેન્દ્રતુલ્ય દેવો માટે રચેલ અત્રનું ભોજન કરનાર, શરદ્ઋતુના કમલોના સમૂહથી શોભિત-હંસજન-શ્રીયમુનાજીમાં પ્રીતિવાળા, દિવ્યગન્ધમાં લુપ્ધ થયેલ બ્રમરો-વાદી પારિજાતની માલાવાળા, શ્યામ મેઘતુલ્ય કાન્તિવાળા શ્રીગોકુલેશપ્રભુનો હું આશ્રય કરું છું. ૭

વાસરાવસાનગોષ્ઠગામિગોગણાનુગૈર્દૌહદૌર્ગૈર્મોહવિસ્મ-
યક્રિયમ્ ॥ સ્વીયગોકુલેશદાનદત્તમક્તરક્ષણં નીલં ॥૮॥

સાયંકાલે વ્રજમાં જતી ગાયોના સમૂહની પાછળ પધારતા, ગાયોના દોહનથી જોનારને દેહ તથા ધરનું ભાન ભૂલાવનાર, પોતાનાઓને શ્રીગોકુલેશ (સ્વસ્વરૂપ) નું દાન આપનાર, અને ભક્તોનું રક્ષણ કરનાર શ્રીગોકુલેશ પ્રભુનો હું આશ્રય કરું છું. ૮

इति श्री रघुनाथजीकृतं श्रीगोकुलेशाष्टकं संपूर्णम् ॥

અનુવાદ—કાશીરામ વિ. કરસનજી શાસ્ત્રી.

અથ શ્રાગોકુલાધીશ મહારાજ કૃતાઃ

૧૨૬૫૦

॥ શ્રી સલીલામૃતશ્લોકાઃ ॥

બજત કુંજમેં મંજુ બાંસુરી, પ્રજબધૂ બેંધી પ્રેમ-
રાસરી ॥ ઘર તજ્યો ગઈ કૃષ્ણ પાસરી શરદ્યંદ કીને ઉભ-
સરી ॥ ૧ ॥ હરિ કિયો જ્યે મંદ હાસરી, નિરખિકેં લયો
તાપ નાસરી । સુમનકુંજ રાજેં વિકાસરી બ્રમરપુંજ શુંજે
સુવાસરી ॥ શુભુભરી પિયો રૂપરાસરી, પુન પ્રબીનહેં પ્રેમ-
ગાંસરી ॥ અતનુ મોહ ભાવપ્રકાસરી, મિલ શુપાલ કીને
વલાસરી ॥ ૩ ॥ મદ શુમાનહી જાન તાસુરી, હૃદયમેં
છિપે શ્રીનિવાસરી ॥ વિરહજાત બાઢ્યો હુતાસરી તરુ લતાન
પૂંછે ઉદાસરી ॥ ૪ ॥ સઘન કુંજ કીની તલાસરી; શુનકથા રચી
યાહિ આસરી ॥ ભરતનેંન બંચે ઉસાસરી, કરિ કૃપા મિલે
પીતવાસરી ॥ ૫ ॥ વદન કંજહે ચારુ હાસરી, મદન માન
જાતેં નિરાસરી ॥ કરગહે ભુરી આઝ પાસરી, ભરત અંક
બાઢ્યો હુલાસરી ॥ ૬ ॥ અધર પાન કીને હું ખ્યાસરી,
મિટતનાંહિ જશે ઉપાસરી ॥ લિપટ શ્યામસૂં એસી ભાસરી,
ધન સુદામિની ભાદ્રમાસરી ॥ ૭ ॥ કરત કૃષ્ણકે સુંગ
રાસરી, સરસરાગ ગાવેં ખુલાસરી ॥ સુરજ સપ્ત નીકે નિકા-
સરી, મુરબખીન બાજેં મિઠાસરી ॥ ૮ ॥ બજત મંજુ મંજુર
લાસરી, નચત મોર છાંડે અવાસરી ॥ સુર બિમાન છાયે
અકાસરી, પરત પુષ્પ વૃષ્ટિ તહાં સુરી ॥ ૯ ॥ કટગઈ તમે
ગેહકાંસરી, હટગયો જુ સંસાર ત્રાસરી ॥ અરણ્યમાંજ દીને
નિવાસરી, સરન ગોકુલાધીશ દાસરી ॥ ૧૦ ॥

ધૃતિ શ્રીમદ્ગોસ્વામિ શ્રીગિરિવરજીમુત શ્રીગોકુલાધીશચિર
ચિતા રાસલીલામૃતશ્લોકાઃ સમાપ્તાઃ

અથ શ્રીવલ્લભાશ્યાનપ્રારંભઃ ॥

પરમભક્ત ગોપાલદાસજી કૃત.

નવાખ્યાન.

આખ્યાન ૧ હું—રાગ કેદારે.

- વંદુ શ્રીવિકૃલ સુન્દરવર, નવધનશ્યામ તમાલ;
જગતીતલ ઉદ્ધાર કરેવા, પ્રગટયા પરમ દયાલ, ૧
- શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વતાંત્ર કોડા, લીલા દ્વિજતનુધારી;
સાત દિવસ ગિરિવર કર ધાર્યો, વાસવવૃષ્ટિ નિવારી. ૨
- તે પ્રગટયાનું કારણ કહિયે, જે સુરતા મન આણે,
કરો કૃપા હું કરું વિનતિ, પોતાનો કરિ જાણે. ૩
- વ્યાપક રૂપ અદ્વૈત બ્રહ્મ જે. તેજોમય કહેવાય;
આરજ પંથ અધિકારી મુનિજન, તે માહે લય થાય. ૪
- અક્ષર આદિ અખણ્ડ અનુપમ, ઉપમા કહી ન જાય,
અસ્તિ વસ્તુ સહુકો મક્ષી બોલે, નિગમ નેતિ નેતિ ગાય. ૫
- નિર્ગુણનો નિર્દેશ અટપટો, રસના શી થેરે કહિયે ?
રૂપ વર્ણ વપુદૃષ્ટ પદારથ, ત્યાં એકો નવ લહિયે. ૬
- તેહ થકી પુરુષોત્તમ અગા, લીલા અચલ વિહાર;
બ્રહ્મજ્ઞાની ને મુક્તિમારગી, સ્વપ્ને નહિં વેહેવાર. ૭
- જ્યાં શ્રીવૃન્દાવન આદ્ય અચલ શશી શરદ રેન બહુ વેશ;
વનદેવી પદ કુમકુમ મુખ સુખ, પરસે રંગ વિશેષ. ૮

- જ્યાં સરિતા આમીકર મણિગણ, ઉભય બદ્ધ સોપાન,
કમલ કુમુદ નાના અલિ સુંદર, મધુર કરે ત્યાંહાં ગાન. ૯
- કનકલતા માલતી મલ્લિકા, વિવિધ કસુમ મકરંદ,
શીતલ પવન ઝંકારે લેહરી, પરસે અતિ આનન્દ. ૧૦
- પદ્મરાગ મરકતમણિ સ્ફટિક, શ્રીગોવર્દન સોહિ;
પ્રભા રુદ્ર ત્યાં કોણ બાપડા, શ્રીહરિનાં મન મોહિ. ૧૧
- નાના પક્ષીની શબ્દ માધુરી, શોભા તણે નહિં પાર;
વિવિધ પ્રકારે જૂજવા કહેતાં, અંથ થાય વિરતાર. ૧૨
- શ્યામા શતલ નયન સુન્દરી, જૂથ તણે નહિં પાર;
અનેક રાસમણ્ડલરચના રચી, ખેલે શ્રીનંદકુમાર. ૧૩
- એણી પેરે નિત્ય નવલી લીલા, ઘોષ વાદ્યઝંકાર;
અંગ સ્વેદ મકરંદે મોહ્યા, મધુપ કરે ગુંબર. ૧૪
- એ પ્રભુને મન ઇચ્છા ઉપની, જશ થાવા વિસ્તાર,
અધિકારી પાખે એ વાણી, નહિં કોને ઉચ્ચાર. ૧૫
- ભૂભંગેથી સૃષ્ટિ નીપની, અતિ સુંદર પ્રભાણ્ડ;
ચૌહલોક નાના વૈચિત્ર્યે, ભૂમંડલ નવખંડ. ૧૬
- પરપોતાની વ્યક્તિ કરેવા સૃષ્ટિ તે દ્વિધા પ્રકાર;
દૈવી આસુરી બે ઉપજાવી, પ્રભુ મન કરી વિચાર. ૧૭
- ભક્તિ સુન્દરી ને માયા દાસી, બે મૂરત પ્રગટાવી;
તેમાં પહેલી નખશિખ સુભગા, શ્રીહરિને મન ભાવી. ૧૮
- કૃપા કટાક્ષે હુવા અક્ષરમાં, ઉપન્યા સત્વ અનંત;
ભક્તિ લીન હુવા સૌભાગી, તે વૈષ્ણવ ગુણવંત. ૧૯

ખીજી કટાણે જે જન ઉપન્યા, માયામાં થયા લીન;	
કર્મજડ આસુર અન્ય ઉપાસક, લાજન ધર્મથી હીન.	૨૦
એણી પ્રકારે સૃષ્ટિ દ્વિધાગુણ, મિશ્રિત ચાલી જાય;	
લક્ષિતમારગી જીવ સ્વતન્તર, કેવલ લક્ષ્મી ન થાય.	૨૧
શ્રી પુરુષોત્તમે વળી વિચાર્યું હવે પ્રકાર શો કરિયે,	
મહારી સેવા અને કથારસ, નિરૂપવા તનુ ધરિયે.	૨૨
લક્ષ્મી જીવનાં લાગ્ય વિસ્તર્યાં, ઇચ્છા કરી હરિ સાર.	
તેણે હેતે આપોપે પ્રગટયા, શ્રીવલ્લભરાજકુમાર.	૨૩
પૂર્ણ પ્રજ્ઞ શ્રીલક્ષ્મણ સુત, પુરુષોત્તમ શ્રીવિકૃલનાથ,	
શ્રી ગોકુલમાં પ્રગટ પધાર્યા સ્વજન કીધાં સનાથ.	૨૪

આખ્યાન ૨ જી—રાગ રામકલી.

લક્ષ્મણ સુત શ્રી વલ્લભરાયજી;

સમરણ કરતાં દુષ્કૃત જાયજી.

કલિજન તરવા નહિં અવર ઉપાયજી,

યજ્ઞ પુરુષ હરિના શ્રુતિ ગુણ ગાયજી.

ગાય શ્રુતિ ગુણરૂપ અહર્નિશ ધરી ધ્યાન વિચાર;

આનન્દરૂપ અનુપમ સુન્દર, પામે નહિં કોઈ પાર.

પ્રાણપતિ પ્રાકટ્ય કારણ; કાંઈએક કહું મતિમંદ;

હર સુર વિધાતા નવ લહે, સાક્ષાત્ પ્રજ્ઞાનંદ.

શ્રી વૃન્દાવનચન્દ્ર મુખરુચિ, અગ્નિતે અવતાર;

દ્વિજ તિલક ત્રિભુવન નામં નિરૂપમ, રૂપ અંગીકાર.

૧

૨

૩

- દેવલોક દુંદુભિ વાગિયાં આનંદ કરેરે નિઃશંક;
અસુરતિમિર ઉચ્છેદવા, ભુવિ વલ્લભદેવ મયંક. ૪
- પૂરણ પુરુષ પ્રમાણપંથા, વ્યાખ્યાતા વેદાન્ત,
અન્ય સર્વે રસરૂપ કીધા, પોતાને સિદ્ધાન્ત. ૫
- રસિક રસના રસિક વાણી, જાણી નર નવખંડ;
ઉર્ધ્વપંથા સુજશ પ્રસર્યો, વાધિયો પ્રહ્લાંડ. ૬
- એક પ્રહ્લાંડે જેના જશ ન માયા, તેનાં હુવાં કોટિ અનંત,
તોયે ત્યાં થકી વાધિયો, જઈ વશ્યો મુખ ધીમંત. ૭
- અતુલ અમલ ઉદ્યોત ઉદયો, ભૂતલ દિગ્ગ માતંડ;
ભક્તિ મારગ કેસરિ ગજ, માયિક મત શતખંડ. ૮
- દિગ્ગિવજ્ય દશ દિશાયે કીધો, પરિક્રમાને વ્યાજ;
તીરથ સકલ સનાથ કીધાં ચરણ રેણુ સમાજ. ૯
- પત્રાવલંબે પંડિત જીત્યા, માયિક મત માતંગ;
શ્રીકૃષ્ણ પૂરણ પ્રહ્લ સ્થાપ્યા, જેનાં રૂપ કોટિ અનંગ. ૧૦
- સ્વમારગ સ્થિર સ્થાપવા, આપવા લજ્જનાનન્દ;
નામ આપ્યાં જીવને શુભ મિષ્ટ મુખ મકરંદ. ૧૧
- અનેક જીવને કૃપા કરવા, દેશાન્તર પરવેશ;
કોમલ પદ જ્યાં કમલ વિલસે, ધન્ય કહું તે દેશ. ૧૨
- અંગ ખંગ કલિંગ કૈકટ, માગધ મરુ સૂર સિંધ;
તે તામસના અધ હર્યા, પરતાપ પદરજ ગંધ. ૧૩
- કનક સ્નાન સત મણુ સુવર્ણ કરાવ્યું મહીપાલ;
તે મૂકીને વેગે ચાલયા, રાય દષ્ટિ ન પાછી વાળ. ૧૪

- ત્યાંથી દક્ષિણ પ્રભુ પાઉં ધારિયા, પાંડુરંગ શ્રીવિકૃલનાથ;
 નેત્ર મલતાં વાત કીધી, વચન દીધું હાથ. ૧૫
- વચન નિશ્ચે શ્રીનાથે માગ્યું, કીધી શ્રીવલ્લભજીશું વાત,
 અમને તો ઇચ્છા એહ છે જે, હું નંદન તમે તાત. ૧૬
- તે પુરુષોત્તમ પ્રગટશે, શ્રીવિકૃલરૂપ નિધાન;
 નેત્રકમલે નાના ભાવે, દેશે ભક્તને સન્માન. ૧૭
- ત્યાંહાંથી શ્રીવૃન્દાવન પાઉંધારિયા, જ્યાં મધુપ કરે ઝંકાર;
 કુસુમ દુમ નવ માલિકા, ચક્રરંદનો નહિ પાર ૧૮
- તરુ તમાલ અતિ શોભતાં, હેમ જ્યોતિકા સંઘોડ;
 લલના તે સુભગા લટકતાં, હીંડે તે મોડા મોડ. ૧૯
- તાન ધૂનિ મુનિ મયૂરરૂપે, સાંભલે ધરી ધ્યાન;
 નિત્ય લીલા ગાન શ્રવણે, કરે તે મધુપાન. ૨૦
- કુંજ સદન સોયામણાં, શોભા તણે નહિ પાર;
 વિવિધ રાસમંડળરચના રચી, ખેલે શ્રીનંદનકુમાર. ૨૧
- રંગે તે રમતા દીઠડા, બલદેવ શ્રીગોવિંદ;
 તે પુત્રભાવે પ્રગટશે, મન ઉપન્યો આનંદ. ૨૨
- બલદેવ શ્રીગોપીનાથ કહીએ. શ્રીવિકૃલ નંદનંદ;
 તે વેદ પંથ વિસ્તારશે, જન આપશે આનંદ. ૨૩
- ત્યાંથી કેશીધાટ પાઉંધારિયા, કહિ કથા તત્ત્વ સમાધિ;
 રસપુંજ પુરુષોત્તમ પ્રમાણ્યા, સરસ્વતી તજી આધિ. ૨૪
- ગિરિરાજને આશ્વાસ દીધો, ધરી કોમલ ચરણ;
 હરખે તે સામા આવીઆ, શ્રીગોવર્ધનઉદ્ધરણ. ૨૫

હુળીમળીને ચાલિયા, ચરણાદ જ્યાં નિજધામ;
 નવરંગ નાગર પ્રગટિયા, મન પૂરવા બહુ કામ. ૨૬
 તત્વ સંખ્યાયે કહ્યાં, પદ સાર માંહે સાર;
 હવે કાંઈ એક સ્તુતિ કરું શ્રીવલ્લભ રાજકુમાર. ૨૭

આખ્યાન ૩ જી—રાગ ધનાશ્રી.

આ પોષ મધ્યાહ્ને નામે શ્રીનાથજી, અક્ષાજી ઉર ઉપન્યો
 ચાનંદ; આ ચંદ વૃન્દાવનતણે પ્રગટિયો. ૧
 સૌભાગ્ય સુંદરી મલી ધવલ ગાયે, સુહાયે રડા કંઠના નાદ;
 આજ્ઞાદ ઉપન્યો તે અંગોઅંગ ઘણો. ૨
 સૂતિકા સદન સોહામણું, શોભા રડી લેહેરડે જાય;
 આ વાય વાદિત્ર તે સમે તણાં. ૩
 સર્વસ્વ દાન તેણે સમે, કરે રે શ્રીવલ્લભજી ઉદાર;
 સુકુમારસુત ઉદયો શ્રવણે સુણી ૪
 પાતાળે શેષ નાગ રીઝિયા, ઉપર ઈંદ્રાદિક દેવ;
 તતખેવ સુણી નિશાન વજડાવિયાં. ૫
 સિદ્ધ ગાંધર્વ ગણુ અપસરા, ઉલટિયા નૃત્ય ને નાદ;
 આજ્ઞાદ ભર્યાં શ્રીવલ્લભજીયે માનિયાં. ૬
 બ્રહ્મા મહાદેવ મુનિ હરખિયા, વરખિયા કુસુમ સમૂહ;
 આ મોહ ટાળ્યો જગતના જીવનો. ૭
 નિગમ સામ શાખા સહસ્રશું, કરે રે ભલા નિર્ધોષ;
 આ ઘોષપતિ ભગવન્ત ૮

- વેદ વિહિતકૃત્ય સર્વે કીધાં, હીધાં ખહુ પેરે ગૌદાન;
માનશું સ્વજન સંતોષિયા. ૯
- કનક કચોલાં કુમકુમ ભર્યાં, અક્ષત દૂર્વા ભર્યારે સુથાળ;
માલ પારિજાતની મહુમહે. ૧૦
- તોરણ પર્ણ સહકારનાં ધરણિયેં ચંદન તણાં નીર;
વીર શ્રીગોપીનાથ શ્રીવિકૃલ પ્રગટિયા. ૧૧
- દધિ દૂધ ધૃત મધુ માંડવે, શેરડીયે વહેરે સુગંધ;
સુગંધે મોહ્યા અલિકુલ આવિયા. ૧૨
- સુત માગધ સાધુ સર્વે મળ્યા, ભળીઆ તે માંડોમાંડે;
ઉછા હભર્યા કેા કેાને જાણે નહિ. ૧૩
- શુકદેવ સખળ આનંદિયા, વંદિયા શ્રીવલ્લભજીનાં ચરણ;
ગિરિધરણ શ્રીભાગવત મહારું નીરખશે. ૧૪
- સકળ કળા કલિકાલમાં કલ્પદ્રુમ પ્રગટિયો આજ;
કાજ મન વાંછિત પૂરવા. ૧૫
- તૈલંગ તિલક ત્રિભુવન ધણી, મણિ મરકત ધનવાન;
સમાન રૂપ નિરખતાં કોય નહિ. ૧૬
- ગણુક ગર્ગાદિક આવિયા, ભાવિયા હીયેરે આશિષ;
જગદીશ શ્રીવલ્લભધરે પ્રકટિયા. ૧૭
- ધવલ ધના ગાન જે કરે, ઉચ્ચરે શ્રીવિકૃલજી અવતાર;
સારસ્વત લીલાતે જન લહે. ૧૮
- દાસનો દાસ જાય વારણે, ખારણે રહ્યો રે ઉત્સવ જીએ;
કેાન ભાગ્યવન્ત તે સમે. ૧૯

આખ્યાન ૪ થું—રાગ ભૂપકલ્યાણ.

તે પદ વંદુ શ્રીવલ્લભનંદ, ત્રિભુવન મંગલ પરમાનંદ;
 સકલ જીવનો ટાળ્યો દંદ, જગમાં વ્યાપ્યો મુખમકરંદ.
 ઢાલ-સુખદ વંદુ શ્રીવલ્લભસુતનાં, પદાંબુજ સુકુમાર;
 નિગમરહસ્ય વિચાર કીધો, સકલ જન નિસ્તાર—તે પદ. ૧
 પ્રભકુલ હરિ અવતર્યા તે, ટાળવા ભૂમિભાર;
 શ્રીનાથ શ્રીવિકૃલ નામ નિરુપમ, વૃન્દાવન શૃંગાર—તે પદ. ૨
 એક રસના કેમ કહું ગુણ, પ્રગટ વિવિધ વિહાર;
 નિત્ય લીલા નિત્ય નૌતન, શ્રુતિ ન પામે પાર—તે પદ. ૩
 સકલ શાસ્ત્ર પ્રમાણુ બોલે, સાર માંહે સાર,
 તત્ત્વ માંહે તત્ત્વ ત્રિભુવન ભક્તનો અધાર —તે પદ. ૪
 સર્વે અંગોઅંગ રસ ભર્યા, રસ ભર્યા લોચન ચાર;
 ચલણુ વલણુ બોધવ્યા, હૃદે ભાવ અનેક પ્રકાર—તે પદ. ૫
 મુખ સુગંધે મોહ્યા અલિ સકલ તે, આવી કરે ગુંબર;
 સરસ વચન ઉચ્ચાર માત્રે, સંશયનો પરિહાર—તે પદ. ૬
 નામ વ્યાજે પ્રગટ કીધો, મુક્તિ શત્રુકાર,
 ભુજદંડ પરસેં લાય હર્યાં, એના નાથ અમિત ઉદાર—તે પદ. ૭
 સ્વસ્વરૂપ અર્થે પ્રોજ્યા, કૃત હુંતી જે સંસાર;
 રાજ કાજે જોડિયાં જન, ઉચ્ચાવચ નરનાર—તે પદ. ૮
 આગલ અંશે પ્રકટિયા તે, અન્ય કહ્યા બહુવાર;
 શ્રીયશોહા ઉત્સંગ લાલિત, પૂરણ અતિ સુકુમાર—તે પદ. ૯

અમેક ધર્મ કહ્યા પ્રભુજીએ, નિગમને અનુસાર;
ગિરિરાજધરનો તાપ ટાળ્યો, શ્રીલક્ષ્મણ સુત નિરધાર
—તે પદ. ૧૦

પોતે તે પ્રગટ પોતાતણો, યશ તણો ક્યોરે ઉચ્ચાર;
પોતે અંગોઅંગ સુખદ શોભા, સદન અંગીકાર—તે પદ. ૧૧
સ્કંધ સંખ્યાએ કહ્યાં પદ, શ્રીભાગવત રસરાજ;
લક્ષ્મણન પદરજ પ્રતાપે, સકલ સરીયાં કાજ—તે પદ. ૧૨

આખ્યાન ૫ મું—રાગ સામેરી.

શ્રી વિકૃલ સુખકારી, નામે નિપ્પાપ થાય નરનારી;
દુર્ગતિ સકલ નિવારી, પ્રગટયા શ્રીવ્રજપતિ રાસ વિહારી. ૧
માયિક મત જેણે ખંડ્યો, લક્ષિત મારગ જેણે બહુ પેરે મંડ્યો
ઉત્પથ જન સર્વે દંડ્યો, મૂરખ હેતું કુશળદ વિતાંડ્યો;
વદન સુધાકર જોતે, બચન સરસ રસ રાસ ઉઘોતે;
નવ જલ ઘનવપુ પોતે' લક્ષિત સરસ કીધા પ્રભુ હોતે. ૩
લક્ષિતપક્ષ દૃઢ કીધો, વચન સુધારસ જન શ્રાંત પીધો;
અર્થ સકલ તેનો સીધો, તે લીલા માંહે તાણીને લીધો. ૪
ઢાલ-જે લીલામાંહે અંગી કરિયો, તેનો સકલ તાપ નિસ્તરિયો;
જેને શ્રીવિકૃલનાથ વિચારે, તેને પ્રગટ પદારથ આરે; ૫
ઉપરાંત લજનફલ આપે, વ્રજમંડલ સ્થિર કરી સ્થાપે;
તેને દેવમુનિ સર્વે ગાયે, તેનો સર્વ ઉપરાંત સુહાયે. ૬

તેને કાલ કર્મ નવ બાંધે, યમ તે શિર ધનુષ્ય ન સાંધે;
 એહવો માર્ગ શ્રીવલ્લભવરનો, જ્યાંહાં નહિ પ્રવેશ વિધિ હરનો. ૭
 જ્યાંહાં નિત્ય રાસ બહુ પેરે, મધ્ય નાયક નિરતત ઘેરે;
 જ્યાંહાં રત્નજટિત તટ સરિતા, નવ પદ્મવ ભૂમિહરિતા. ૮
 જ્યાંહાં રત્નધાતુ ગિરિરાજે, વાદિત્ર વિવિધ પેરે વાજે;
 જ્યાંહાં યુવતિયૂથ બહુ માંચે, શ્રીજી શ્યામલ વર્ણ સુહાચે. ૯
 એણીપેરે શ્રીગુસાંધજીને જાણે, જાણી અહર્નિશ ગાય વખાણે;
 જે જીવ જાતિ હોય કોય, તેને તત્ક્ષણ સર્વે સુખ હોય. ૧૦
 સેવકજન દાસ તમારો, તેને રૂપ વિયોગ નિવારો. ૧૧

આજ્ઞાન ૬ હું—રાગ પરજ.

સગુણ સનેહી શામળા વહાલા, અહર્નિશ દર્શન આપો;
 પરમ સુખ દેવાને કાજે વ્રજમંડલ સ્થિર કરી સ્થાપો. ૧
 શ્રીવલ્લભકુંવર કોડામણા, તમારું નામ નિરંતર લીજે;
 રૂપ સુધારસ માધુરી તે, લોચન ભરિ ભરિ પીજે. ૨
 તે પદ ક્યારે દેખીશું, જે ગોધન પૂંઠ ધાય;
 વ્રજસુંદરી સુખ સુખ પામીને તે, વારંવાર અઘાયે. ૩
 દિવસ સઉ શ્યામા મલી, રસરૂપ તણે જશ ગાયે;
 ગોપમંડલી મધ્ય દેખીને, વારંવાર સુખ થાય. ૪
 વાસર નિવાહ એમ કરે, સખી સાયંકાલે પેખે;
 અલકસુખ ખુરરજ લાગીતે, કમલ ભ્રમર વિશેખે. ૫
 ગોપબાલક મંડલી મધ્યે, રંગ અનેક ઉપજાવે;
 મત્ત ગજગતિ મલપતા તે, શ્રીગોકુલમાંહે આવે. ૬

- લોચન ભૂંગ પીયે ઘણું તે, પ્રગટ મુખ મકરંદ; ૭
 કમલપત્ર જેવી આંખડી તે, જોઈ જોઈ ટાળ્યા દંદ.
 જોતાં તૃપ્તિ ન ઉપજે પ્રભુ, અધર સુધારસ પાયે;
 ભુજલતા લીડી ભામિની, તારે દિવસતાપ ખૂઝાવે. ૮
 પૂરણ મુખ દઈ ગોષ્ઠમાં પ્રભુ આઘેરા પાઉંધારે;
 યશોદાજી લે ભામણાં, ને રાય લૂણ ઉતારે, ૯
 વસ્ત્રાંચલ મુખ રસ પોંછીને, સકલ રૂપ નિહાળે;
 ઊભી થાય રોમાવલી કર, કોમલ અંગ સંભાળે. ૧૦
 કરી પેરે પેરે વારણાં સુતને, સદન માંહે પધરાવે;
 સુંદરી ગૃહકારજમિષે વળી, નિરખવાને આવે. ૧૧
 ઉષ્ણોદક સોંધો ભેળી વળી, અંગ અંધોળ કરાવે;
 અંગવસ્ત્ર કરી સ્વચ્છ વપુને, પછે તેલ ચડાવે. ૧૨
 અનેક સુગંધ વસન ને ભૂષણ, ફૂલ અંખોડે ફાવે;
 ઠણઠણતો વ્હાલો લાડકડો તે, ભોજનશાલાએ આવે. ૧૩
 રાધા અધર સુધા વના હરિને ખીંચું તે કાંઈ નવ ભાવે;
 પ્રાત પધારે ને નિશાળે આવે, પ્રીત નવી ઉપજાવે. ૧૪
 માતાનું મન રંજવા વાલો, આરોગ્યા બહુ સ્વાદે;
 સુગંધ ખીડી કર ધરીને, ઊઠ્યા નૂપુરને નાદે ૧૫
 સકલ વ્રજમાં પોઢિયા વાલા, વિવિધ રસ મુખ દાન;
 એ લીલા મ્હારે મન વસો, ભક્ત માંગે માન. ૧૬
 શ્રી વિઠ્ઠલ દ્વિજરૂપ તમારી, લીલા એણીપેરે ઝાઝી;
 ઓળખ્યે કેમ ચાલશે જે પ્રીત અમશું ખાઝી. ૧૭

આખ્યાન ૭ મું—રાગ સામેરી.

આપસેવા કરી શીખવે શ્રીહરિ,
ભક્તિ પક્ષ વૈભવ સુદૃઢ કીધો;
પોતાની લીલા તે વદન પોતે દહી,
ઉચ્ચાર આનંદ અધિક દીધો. ૧

વેદદધિમધ્યનવનીત જે ભજનરસ,
માધુરી જીવે શ્રવણે પીધો,
તકસમ કર્મપથ સ્નેહ રસહીન જે,
શ્વેત જાણી વિમુખતાણી લીધો. ૨

એ ચરણ શરણ વના લોક દશઆરમાં,
કહો કેહેનો કાંઇ અર્થ સીધો;
શું કહું ચતુર થઈ થઇ અને વિસ્તરે,
ભજે નહિ પશુ જેમ વિષય કીધો. ૩

ખોલ વલ્લભ સુવન વિમલ વાણી જેની,
ગતિ પ્રભાદિ દેવે ન જાણી;
નંદનંદન રૂપે રાસલીલા કરી,
પોતે ન ઉચ્ચરી છાની રાખી. ૪

દિવસ એકાદની ઉત્તરાકુંવર પ્રતિ,
વ્યાસનંદન વિમલ વદન ભાખી;
પ્રભાદિ મહામુનિ અતિ જ્ઞાન પારંગત,
તે મધુસિંધુની કહિયે માખી. ૫

ન કોય હુવો ન હોય એ રૂપ સમ,
 તેના સકલ નિજ નિગમ સાખી,
 એ પ્રભુરસપુંજ ભૂમિપર રુચિ કરી,
 ભાગ્યહીન જીવ જોણે કષ્ટિકા ન આખી. ૬
 તેને દેવ ઉપર રહ્યા ધિક્કાર બોલે,
 મદમતિ કહી અને નિંદા દાખી. ૭
 વિષુધ વાંછે વાસ વસુમતિ ઉપરે,
 શ્રીવલ્લભ કુંવરની ટેહલ કરવા;
 ઘોષથી વેગે પાઉં ધારિયા ગિરિભણી,
 શ્રીગિરિરાજ ધરણુનો તાપ હરવા. ૮
 ફૂલફેંટે ભર્યાં વસન વાઘા તણાં,
 વિવિધ ભૂષણ તે અંગ ધરવા,
 તુરંગ ચાડ્યો વાયુ વેગે ઉતાવલો,
 જાણે નૌકા ચાલી સિંધુ તરવા. ૯
 દિવસ એકાધનો વિરહતે યુગ સમો,
 નીરાંજન મિથે રૂપ હૃદય ધરવા;
 જીવને એ કૃત્ય નિત્ય પ્રતિ,
 ક્ષણ ક્ષણ શ્રીવિઠ્ઠલનાથ એવા ઉચ્ચરવા. ૧૦
 રૂપ બેઉ એક તે ભિન્ન થઇ વિસ્તરે,
 વિવિધ લીલા કરે ભજન સાર;
 વિવિધ વચનાવલી નયન સેને કરી,
 સંજા સૂર્યવે વિહાર. ૧૧

રસન મુક્તાવલી પાટ સૂત્રે કરી,
 ગલસરી શોભિતા કરે શૃંગાર;
 વિવિધ કુસુમાવળી અથિત હાથે કરી,
 એક એકને કંઠે આરોપે હાર. ૧૨

વિવિધ મેવા ભોગ મધુર મિષ્ટાન્ન રસ,
 રસમસ્યા અર્પે તે ગહુ પ્રકાર;
 વિવિધ બીડાં સુગન્ધ કર્પૂર એલચી,
 લવિંગ પુંગી અને ખેર સાર. ૧૩

વ્યંજન શીતલ વાયુ મુકુર કરકમલ ધરી,
 દેખાડતા મોહે સકલ સંસાર.
 એ અહુર્નિશ ધ્યાન શ્રી વિકૃલાધીશનું,
 સકલ કલિમલ દુરિત કોટિક્ષાર ૧૪

એ પ્રભુ ભુવિ પ્રકટ વિપ્રવર તનુધરી,
 દીઠડે ત્રિભુવન ચિત્ત ચાલે;
 હાવભાવાદિક કોટિ કોટિ કરે,
 મદન ભુર વ્યથા તે વેગે ટાળે. ૧૫

જાલરંધ્રે સખી જાણે ચિત્ર લખી,
 વાંછિત નાથની છવી નિહાળે;
 કમલ ખંજન મીન મધુપ જ્યાં ત્યાં થકી,
 વક્રલોચન પ્રતિ પાછાં વાળે. ૧૬

દાસનો દાસ જાણે સકલ સનજન મુણે,
 શ્રીવિકૃલ આપનો ખિરહ પાળે. ૧૭

આખ્યાન ૮ મું—રાગ ધનાશ્રી.

લલિત મનોહર, શ્રી વદ્ધલ સુવન સુભાણ,	
નાખશિખ સુંદર પ્રજજન જીવન પ્રાણ	૧
વદન કાંતિ જાણે ઉદયા કોટિક ભાણ;	
દ્વિજકુલમંડન, પ્રગટયા પુરુષ પ્રમાણ	૨
નામતે નિરુપમ, ઉચ્ચરે સકલ કથ્યાણ;	
તેના સાખી, ચારે વેદ પુરાણ	૩
અસુર હણેવા, પ્રલ્લવાદકરપાણ,	
ભક્તિ કરે સહુ, વાજંતેરે નિશાણ,	૪
વૈષ્ણવ જનને, આપે પદ નિરવાણ;	
મારગ મુકતો, કોઈ ન માગે દાણ,	૫
ચરાણ ચાંખડી, વન્દે રાણોરાણ	
સરસ થયા, તે હુતા જે પ્રેત પાષાણ.	૬
હતિત પતિતનું, જીઓ તમે પ્રગટ એધાણ;	
શેષ સહસ્ર મુખ, ઉચરે જેનાં વખાણ.	૭
ઐહ લોકમાં વરતે જેહની આણ;	
ત્રાસ તિમિરનું, જાણે સકલ વિહાણ.	૮
અધર્મ સકલનું; પેરે પેરે કીધું વિત્રાણ;	
ધમ સકલનું, પ્રમુજએ કીધું ત્રાણ.	૯
સન્મુખ કીધા, જે હુતા બ્રહ્મ અભાણ;	
નિર્ભય કીધા, શિરપર ધરિ નિજપાણ.	૧૦

- નિગમ તત્વરસ યશભર, કરી સંધાન;
રૂપસુંદરતા શું કહું નહિ કેા એ સમાન. ૧૧
- કૃપા કરી હરિ, રાખી બહુ વિધિ કાન,
સેવક જનને, રાખી દ્યો તેહ લાણ. ૧૨
- ઢાલ-એહવા તે ગુણ નિધિ નાથ ગાતાં, પ્રહ્લડત્યાદિક અઘટજે;
લીલા તે લહરી સિંધુ ઝીલે, રામ રસિકને જઈ મજે. ૧૩
- નિઃસાધન જન હિત કરેવા, શ્રીનાથ વિઠ્ઠલ આવિયા;
વ્રજમાં તે હીંડે મલપતા તે, વ્રજસખી મનભાવિયા. ૧૪
- કમલ નેણે ને અમૃત વેણે, વાક્ય મધુરી રેહતા;
'વેદ હસ્ત ધ્વનિ મિથે ચલણે, શોભે સૌને તેહતા. ૧૫
- રંગે તે રમ્યા રસભર્યા, પ્રભુ ઘોષમાં લીલા કરે;
અધિક અધિક પ્રતાપ પૂરણ, યશ દશોદિશ વિસ્તરે. ૧૬
- ભાંતિ ભાંતિ લીલા કરે પ્રભુ, સાત સ્વરૂપ સોહામણા;
એક એકથી અધિક શોભે વ્રજ સખી લે ભામણાં. ૧૭
- પેરે પેરે પરિવાર સોહે, દેવ મોહે નિરખતાં,
ઉચ્છાહ આનન્દ અધિક વાધ્યો કુસુમ વરખે હરખતાં. ૧૮
- પ્રતિ સદન શોભા અતિ ઘણી, લાણી વેદ વદને ન જાય;
મકરંદ માતા બ્રમર ગુંજે, પક્ષી નાદ સોહાય. ૧૯
- અંતઃપુર લીલા કરે પ્રભુ, સકલ જન સંતોષતા;
જાણે મત્ત માતંગ છૂટયો નૂપુરને નિરઘોષતા. ૨૦

- હારકંકણ કર્ણભૂષણ, નાદ નાના હિંડતા;
 ગાન ગાયે ને સુર સુહાએ, શ્રીનવનીતપ્રિયાજીને પાઠતાં ૨૧
- સંધ્યા સમે શૃંગાર નૌતમ-કૂલ ગુંથે સૌ મલી;
 સદન શોભા નિરખતાં તે લક્ષ્મી મન પામ્યાં મલી. ૨૨
- વાસ વાંછે પ્રજ વસેવા એણીપેરે સુખ પામવા;
 શ્રી પુરુષોત્તમ ઉત્તમ વરને, સમે જોઈ શિર નામવા. ૨૩
- લીલાને અનુસાર કલરવ, કૃજતા દ્વિજ શોભતા,
 સ્વસ્વભાવ ત્યાગી ધ્યાન રાગી કોમક ભાવે લોભતા. ૨૪
- સહચરી રત્ન સુકંઠ નાદે, ગાન સુયશ પ્રકાર;
 રસિક જન સૌ સંગી મલિને કરે તે ઉચ્ચાર. ૨૫
- એણીપેરે લીલા કરે, શ્રી વલ્લભરાજકુમાર;
 ભક્તજનના કોડ પૂરો, આપો ચરણવિહાર. ૨૬

આખ્યાન ૬ મું—રાગ ખિલાસ.

- નિત્ય પ્રતિ ક્ષણ ક્ષણ સમરિયે, શ્રીવલ્લભનો પરિવાર રે રસના
શ્રીપુરુષોત્તમ પ્રગટિયા, જગત કરેવા ઉદ્ધાર રે રસના. ૧
- કલિમાં કારણ એક છે, બીજું સર્વે ભૂમિનો ભાર રે રસના,
એ વિના બીજું સરવે બોડવું, ચૈદલોક શણગાર રે રસના. ૨
- શ્રીગોપીનાથજી સોહામણા, નવજલ ધનતનુભાન રે રસના,
સુખદાતા લઘુ જ્ઞાતના પૂરણ પુરુષ પ્રમાણ રે રસના. ૩
- કમલલોચન કરુણાલયી, શ્રીવિકૃત સુખ રાસ રે રસના;
દીઠડે તાપ ત્રિવિધ ટળે, સ્મરણમાત્ર અધનાશ રે રસના. ૪
- શ્રેણિરિધર નરભૂષણ, જ્ઞાત સકલ ધુરિધાર રે રસના;
વક્તા વેદ શાસ્ત્રતણા, શ્રીભામિનીજીભરતાર રે રસના. ૫
- શ્રીગોવિન્દજી આનન્દમય, ધર્મ સકલનું ધામરે રસના;
શ્રીરાણીજી રંજન રૂડલા, લકત સકલ વિશ્રામ રે રસના. ૬
- શ્રીબાલકૃષ્ણજી બાલુડા, સુંદર ભીનલે વાન રે રસના,
કમલલોચન કમલાપતિ, છબી નહિં કેા એહ સમાનરે રસના ૭
- શ્રીગોકુલપતિ અતિ ગુણુનિધિ તાત તણા પ્રતિજિંબ રે રસના,
શ્રીપાર્વતીપતિ પ્રેમ શું, શોભા સકલ કુટુંબ રે રસના. ૮
- શ્રીરઘુપતિ અતિ ગજગતિ, રતિપતિ કરું બલિહાર રે રસના,
શ્રીબનકીજીવન એ સદા, મધ્યમશ્ચિરત્નમય હારરે રસના. ૯
- શ્રીયદુપતિ જીવન જગતના, સદા મન પ્રસન્ન હુલ્લાસ રે રસના,
નાહ તે શ્રીમહારાણી તણા, મુખમાધુરી વિલાસરે રસના. ૧૦

શ્રીધનશ્યામજી સિંચે સુધા, જીવન સકલ ખ્યાંડ રે રસના,
 નાહ તે શ્રીકૃષ્ણાવતી તણા, લીલા નિત્ય અખંડ રે રસના. ૧૧
 લક્ષ્મી સત્ય એ લામા બે હુ અગ્રજની અનુહાર રે રસના,
 શ્રીનવનીતપ્રિયાજીને રીઝવ્યા, સેવ્યા વિવિધ પ્રકારે રસના. ૧૨
 શોભા યમુના કમલાદેવકા જેહને સાત બાંધવ સૌભાગ્યરે રસના
 એહના ચરણ સ્મરણ કરી, શ્રીવિકૃલ પદ રજરતિ ભાગ્યરે રસના
 પુત્ર પૌત્રાદિક મુખ શું કહું, બે તું મુખ માંહે એકરે રસના,
 શ્રીવિકૃલકંપદુમ દ્રવ્યો, તેની શાખા પ્રસરી અનેક રસના.

॥ ઇતિ શ્રીવદ્ધલાખ્યાન સમાપ્ત ॥

માનસી નવાહુનિક.

પ્રથમ—હે અર્જુનના મિત્ર શ્રીકૃષ્ણ ! આપે જે બધો કંઈ અર્જુનને ઉપદેશ દીધો, તેની અન્તે આજ કહેલ છે કે, ‘તું મારે શરણે આવ. હું તને બધાં પાપોથી મુક્ત કરીશ. તું શોક કર મા.’ આ વાત મને ગીતામાંથી મારા ગુરુદેવે બતાવી છે, તેથી હે પ્રભુ ! હું આપને શરણે આવ્યો છું અને આ ભરોસો રાખું છું કે આપ મને બધા પાપમાંથી મુક્ત કરશો.

દ્વિતીય—હે પ્રભુ ! આત્માની સાથે જે કોઈ પણ વસ્તુ હું મારી માનું છું તે હું આપને સમર્પણ કરું છું અને હું આપનો દાસ છું એમ હું પ્રતિજ્ઞા કરું છું. શું આપ કૃપા કરીને તેમાંથી મારી આસક્તિ છોડાવી મને દાસત્વની યોગ્યતા નહિં આપો ?

તૃતીય—હે પ્રાણપતિ ! મને એક લૌકિક મિત્રનો ક્ષણિક વિરહ અસહ્ય થાય છે તો પછી તમારો અનન્ત કાલનો વિરહ મને ગાંઠો કેમ નથી બનાવતો ?

ચતુર્થ—હે વહાલા ! આ ચાંડાલીને તમે માનીતી રાણી બનાવી, છતાં તેના મનમાં શાન્તિ કેમ નથી ?

પંચમ—હસ્ત, પાણિ, ઉદર વગેરે જેના આનન્દમાત્ર છે, એવા પરબ્રહ્મ, પરમાત્મા, હે કૃષ્ણચન્દ્ર ! હું આપને

નમસ્કાર કરું છું. આ કલિકાલની ગતિથી હું અને મારો આત્મા ખેદયુક્ત બનેલ છે, તો આપ આનન્દદાન કરો.

૫૪—હે યશોદાજીના ખોળામાં રમેલા! આપને પૂતનાએ પોતાના સ્તન પર ઝેર ચોપડી ધવરાવ્યા, છતાં પણ આપે તેને માતાની ઉચ્ચ ગતિ આપી. તો પછી શું તમારા હાસના પણ હાસમાં મારી ગણના નહિ કરો?

સપ્તમ—હે નન્દનન્દન! આપ તો યોગેશ્વરના પણ ઇશ્વર છો તો પછી મને વિષયોથી નહિ બચાવો?

અષ્ટમ—હે રાધિકાના નાથ! અમારા નેત્રોમાં પ્રેમના આંસુ નથી. ચન્દનસમાન મુખમાં શીતલ વાણી નથી. હૃદય કમળ સુગન્ધ વિનાનું અને શુષ્ક છે. આત્મા મલિન થઈ રહ્યો છે. અને આવી અવસ્થામાં મનરૂપી પૂજા પણ જ્યારે અપવિત્ર થઈ રહ્યો છે, તો આપની સેવા હું ક્યારે કરું. શું આપ આજે ફરીથી આપની સેવા યોગ્ય બનાવવાની કૃપા કરશો?

નવમ—હે પ્રભુ! મારો સન્દેહ દૂર થઈ ગયેલો છે, કેવલ નિમિત્તમાત્ર છું. બધાના કર્તા, હર્તા ને નિયંત્ર આપ જ છો. આપ મને જે કાર્યમાં જોડશો, તે મારું કર્તવ્ય માનીશ.

(હિન્દીમાંથી અનુવાદ—)

